THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער ژورנאל
THE HEBREW JOURNAL
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
251-253 QUEEN ST. WEST Telephone Adelaide 3967-4517
Subscription Rates $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.
H. Winberg, Pres. and Gen. Mgr.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, Ont.
January 22nd, 1913

מארקאוו לאזט פון זיך הערען

עס איז אן אלטער כלל, אז ווען מען האט צו טאן מיט זיך, דאר־פלעט לאזט מען אנדערע צופרידען. עס גיזום אבער אז דער כלל איז גוט גילטיג פאר די רוסישע מאנארכיסטען אין צאריסטען. האכט זיך די לעצטע זעגען געגוב אויף צרות. און פון זייער באנצער אמאליגער גדולה זענען זיי יעצט דערהייבען געווארען צו א מחיצה. זוען א נעכטיגער רוסישער מאטראפ איז א חיינטיגער באדיענער אין א רעסטאראן, האט האבען די זעלבע אויסזיכטען ווי מיר, און דאך זע־נען זייערע האפנונגען צורוגען געווארען, ראך זיינען זייערע אויסזיכטען פאר־פינסטערט געווארען, און האפנונגסלאז, ציעלזלאז וואנדערען דיעזע טויזענטע מענער און פרויען ארום איבער די פינס־טערנ, געדרעהטע געפלאך פון לאנדאן און ווייסען ניט צו וואס און נאך וואס זיי לעבען!

איינער פון די ענגלישע ריכטער, פאר וועמען דיעזע אומגליקליכע זענען אפט פארגעפירט געווארען, האט גע־וואלט דערגעהן, וואס עס האט דיעזע מענ־שען געטריבען אין דעם אנגרונד פון לעב־בען. ער האט געוואלט ווייסען וואס דיעזע מענשען דענקען, טאס עס איז זייער קוק אויף דעם לעבען, ווי אזוי ערקלערהרען זיי זיך אליין זייער לאגע און וועלכע האפנונ־גען געפינען זיך נאך אין זייערע הערצער, ראס ער פיובירט פרעגען מאכבע פון די וועלכע זענען צו איהם געבראכט געווארען אויב די ריכטער פון פרוען אין אלגעמיין, ער האט אבער ניט געקענט אויסגעפינען. קיין אייר־ער פון די וועלכע ער האט אויסגעפרעגט האט איהם כאר ניט געוואלט זאגען. אלץ וואס זיי האבען איהם געבעטען איז, אז ער זאל אויך אזוי ניט ווייטער אויס־צו־זיין אדער אז ער זאל טאקי אזוי ניט צו זיי ווי־נר באהויפטעט, זאל ער זיי פריי לאזען. „ר פרייהייט, די פרייהייט! דאס איז אלץ וואס זיי האבען ביי איהם געבעטען.

איז דער ריכטער געזעסען אין גע־ראכט וועגען א מיטעל ווי אזוי אויסצו־פינען דעם אמת און נ־ר איז געקומען צום באשלוס, אז עס איז פאראן בלויז אין פארלויף פון די אכט טעג וואס דער ריכטער האט געלעבט אין די ענגלישע „פלאמס" האט זיך אין זיין הארץ אנגעזאמלט א שרעק־ליכער האס צו דער ענגלישער אריסטאקראטיע.

פון נ. אלטערזאהן

אין אונזער לאנד זענען פאראן פיע־לע טויזענטער מענער און פרויען, וועלכע פארשילטען דעם מאנ, אין וועלכען זיי זיינען געבוירען געווארען — אזוי שלעכט אין זיי, אזוי ביטער און פינסטער איז זייער לעבען, אבער ווי שלעכט און ווי ביטער עס זאל ניט זיין אט דיעזע מענ־שען, קען מען זיי פונדעסטוועגען ניט פארגליכען מיט דער שרעקליכער מענשען מאסע, וואס וואנדערט טאג נאך טאג, נאכט נאך נאכט אויבער די פינסטערע און שמוציגע גאסען פון דער גרויסער, אויב ניט גרעסטער וועלט־שטאדט לאנדאן, ענגלאנד.

לאנדאן באריהמט זיך מיט איהרע רייכטיגע, מיט איהרע פרעכטיגע פאלא־צען, מיט איהר אריסטאקראטיע, מיט איהר הוגמט טעמפלען און אויך מיט איהר וואונדערבארע ארגאניזאציע צו פיהרען די שפעדט און דאס לאנד, אבער לאנדאן קען זיך אויך באריהמען מיט איהרע „סלאמס", צו וועלכע עס איז פיי־ליכט קיין גליכיכען ניסא אין דער גאנ־צער וועלט.

די פון די לעזער פון „זשורנאל" וואס זענען געווען אין לאנדאן און האבען גע־האט א געלעגענהייט צו זעהן מיט זייערע אויגען, דאס איז פון פרוען אין אלגעמיין אלטער, וועלכע וואנדערען ארום אפגעריי־סענע, אפגעשליסענע, חונגעריגע, קראנ־קע, מיט פארלאשענע אויגען, מיט פללות אין זייערע הערצער, בעטענדיג א פאר־זוזען אדער א פלייד צו פארלעגען דאס נאסעטע לייב, בעטענדיג אביסעל וואר־לימע וואסער צו וויישען די געשוואלענע פיס — דער ווייסס, ווי שרעקליך עס איז דער זופ אין לאנדאן, אין וועלכען די מענער און פרויען, וועלכע זענען אויסגעשטיי־סען געווארען פון דעם לעבענס־קאמף גע־גינען זיך.

אין דיעזע מענשען זיינען ניט קיין פארברעכער. דיעזע מענשען האבען זייער לאנג אליין ניט געשאפען פאר זיך. זיי האבען ליין שלעכטעס ניט געטאן קיינעם און האבען פארמאגט אין זייערע הערצער פונקט די זעלבע האפנונגען ווי מיר, די זעלבע אויסזיכטען ווי מיר, און דאך זע־נען זייערע האפנונגען צורוגען געווארען, ראך זיינען זייערע אויסזיכטען פאר־פינסטערט געווארען, און האפנונגסלאז, ציעלזלאז וואנדערען דיעזע טויזענטע מענער און פרויען ארום איבער די פינס־טערנ, געדרעהטע געפלאך פון לאנדאן און ווייסען ניט צו וואס און נאך וואס זיי לעבען!

איינער פון די ענגלישע ריכטער, פאר וועמען דיעזע אומגליקליכע זענען אפט פארגעפירט געווארען, האט גע־וואלט דערגעהן, וואס עס האט דיעזע מענ־שען געטריבען אין דעם אנגרונד פון לע־בען. ער האט געוואלט ווייסען וואס דיעזע מענשען דענקען, טאס עס איז זייער קוק אויף דעם לעבען, ווי אזוי ערקלערהרען זיי זיך אליין זייער לאגע און וועלכע האפנונ־גען געפינען זיך נאך אין זייערע הערצער, האס ער פיובירט פרעגען מאכבע פון די וועלכע זענען צו איהם געבראכט געווארען אויב די ריכטער פון פרוען אין אלגעמיין, ער האט אבער ניט געקענט אויסגעפינען. קיין אייר־ער פון די וועלכע ער האט אויסגעפרעגט האט איהם כאר ניט געוואלט זאגען. אלץ וואס זיי האבען איהם געבעטען איז, אז ער זאל אויך אזוי ניט צו זיי ווי־נר באהויפטעט, זאל ער זיי פריי לאזען. „ר פרייהייט, די פרייהייט! דאס איז אלץ וואס זיי האבען ביי איהם געבעטען.

איז דער ריכטער געזעסען אין גע־ראכט וועגען א מיטעל ווי אזוי אויסצו־פינען דעם אמת און ער איז געקומען צום באשלוס, אז עס איז פאראן בלויז אין דעם לעבענס־קאמף גע־גינען זיך.

דער אויפבוי פון נייעם אידישען דור אין איראפא

פון מ. ב.

דר. בערנארד קאהן, דער איראפא־אישער חירעקטאר פון דער רזשאינט דיסטריביוטשאן אסאסיעשן דערצעהלט:

ווען ער איז מיט א קורצער צייט צוריק געווען אין רוסלאנד, האט איהם איינער פון די הויפטטוער פון דער קאס לאניזאציע־באוועגונג, א הויכער רעגיע־רונגס־בעאמטער, געפרעגט אויב די קאס מיסע קען אויסער רוסלאנד אנווייזען אויף אן ארבייט, וואס זאל אין פאר־נעהם אין כארא־פסטער זיין אזוי פסטיקטיוו, ווי די אידישע לאנד־באוע־צונג אין רוסלאנד. דער ענטפער פון דר. קאהן איז געווען:

— יא, דאס איז אונזער קינדער־פארזארגונג.

און ווייטליך. ווען מען הערט זיך צו צו די איינצעלהייטען פון דער ארי־בייט, וואס האט זיך פארצווייגט איבער אלע לענדער פון מזרח און „נעטראל איי־ראפא אין האט דעם עזרה אויסצושטעל־לען די ערצעהונג, פארזאיסבילדונג אח־דאס געזונט פון אידישען קינד, דער־ווענט כען פאר זיך אן ארבייט, וואס די רעזולטאטען איהרע וועלען זיך מערקען אין דער אויסבילדונג פון א נייעם אי־דישען מענשען אין א היר און דורות ארום.

עס איז ניט מעהר קיין פראגע פון דעם מלחמה־תוס, ווי עס איז געווען אין די ערשטע יאהרען פון דער חילסס־ארבייט. דער יחוס פון שטיצע פונ'ם מלוכה־ב־בודישעט. אין משך פון חיינטיגען יאהר האט שוין די מלוכה ביינעשטייערט צו דער אידישער יתומים־פארזארגונג מאכט ניט קיין חילוק, צי דער טאטע — (ווייל ביי 90% דער טאטע און די מאמע לעבט — איז אומ־געקומען אויפ'ן שלאכטפעלד, אין א פאר־ראם, אדער אין אויסגעגאנגען פון הונ־גער אין דעם לעצטען יאהר פון יחומים אין פיילען. אלע יתומים זענען גלייך. און ווען עס קומען אייסגעהונגערטע קינ־דער, וואס האבען ביידע עלטערען לע־בעדיג, אבער זיי קענען אין דער היים ניט קריגען ניט קיין ברויט און ניט קיין ערצעהונג. ווערען אויך די לעבעדיגע יתומים באזארגט מיט די אנדערע.

און אויך די צאהל פון די יתומים, וואס שטעהען אונטער'ן שיץ פון דער קאמיטע אין די פארשידענע לענדער פון איראפא, זאגט ניט אלץ. אויב די צו־פערען מעלדען, אז אין מאי 1926 זענען מיט דער הילף פון דער קאמיטע אויס־געראלטען געווארען צו פאהרען צום פראצעס און באריכטען זיי־ערע אינדרוקען אין געוויסע נייטראלע צייטונגען. אבער איינציג פון זיי האבען פארלאנגט פאר דער דאזיגער ארבייט פון $1,000 ביז $2,000 א טאג, און די צייטונגען האבען זיך אנטזאגט צו געבען אזעלכע גרויסע סומען.

די אמעריקאנער ענגלישע פרעסע, וועמענס מאטא עס איז צו גע־בען דאס וואס דער עולם וויל, האט אפגעגעבען בענג פלאץ פאר'ן פראצעס, און פאר'ן שטודיום פון פאלקס־פסיכאלאגיע איז דער פאל אינטע־רעסאנט. ווייל ער גיט א באגריף וועגען דעם וואס דער ברויטער לעזער האט ליעב צו לייענען.

ענגלישער ריכטער ווערט א טרעמפ כדי צו לערנען דאס לעבענפון די וואס געפינען זיך אין זומפ

אין פארלויף פון די אכט טעג האט דער ריכטער האט געלעבט אין די ענגלישע „פלאמס" האט זיך אין זיין הארץ אנגעזאמלט א שרעק־ליכער האס צו דער ענגלישער אריסטאקראטיע.

אין דיעזע מענשען זיינען ניט קיין פארברעכער. דיעזע מענשען האבען זייער לאנג אליין ניט געשאפען פאר זיך. זיי האבען ליין שלעכטעס ניט געטאן קיינעם און האבען פארמאגט אין זייערע הערצער פונקט די זעלבע האפנונגען ווי מיר, די זעלבע אויסזיכטען ווי מיר, און דאך זע־נען זייערע האפנונגען צורוגען געווארען, ראך זיינען זייערע אויסזיכטען פאר־פינסטערט געווארען, און האפנונגסלאז, ציעלזלאז וואנדערען דיעזע טויזענטע מענער און פרויען ארום איבער די פינס־טערנ, געדרעהטע געפלאך פון לאנדאן און ווייסען ניט צו וואס און נאך וואס זיי לעבען!

איינער פון די ענגלישע ריכטער, פאר וועמען דיעזע אומגליקליכע זענען אפט פארגעפירט געווארען, האט גע־וואלט דערגעהן, וואס עס האט דיעזע מענ־שען געטריבען אין דעם אנגרונד פון לע־בען. ער האט געוואלט ווייסען וואס דיעזע מענשען דענקען, טאס עס איז זייער קוק אויף דעם לעבען, ווי אזוי ערקלערהרען זיי זיך אליין זייער לאגע און וועלכע האפנונ־גען געפינען זיך נאך אין זייערע הערצער, האס ער פיובירט פרעגען מאכבע פון די וועלכע זענען צו איהם געבראכט געווארען אויב די ריכטער פון פרוען אין אלגעמיין, ער האט אבער ניט געקענט אויסגעפינען. קיין אייר־ער פון די וועלכע ער האט אויסגעפרעגט האט איהם כאר ניט געוואלט זאגען. אלץ וואס זיי האבען איהם געבעטען איז, אז ער זאל אויך אזוי ניט צו זיי ווי־נר באהויפטעט, זאל ער זיי פריי לאזען. „ר פרייהייט, די פרייהייט! דאס איז אלץ וואס זיי האבען ביי איהם געבעטען.

איז דער ריכטער געזעסען אין גע־ראכט וועגען א מיטעל ווי אזוי אויסצו־פינען דעם אמת און ער איז געקומען צום באשלוס, אז עס איז פאראן בלויז אין דעם לעבענס־קאמף גע־גינען זיך.

באלד האבען זיך טאקע אויף דער ערבעך באנק אוועקגעזעצט דריי אונ־גליקליכע. עס איז געווען א שרעק א טען קאפ. רייכע דאמען און הערען זיינען איהם פארבייגעגאנגען. יעדער פון זיי האט זיך פון איהם אפגעקעהרט אזוי ווי פון א פעסט. דאס האט איהם געקרענקט און צו דערזעלבער צייט איז ער אויך דערפון צופרידען געווען. דאס האט איהם איבער־צייגט אז ער איז יא ריכטיג פארשטעלט, אבער עס האט איהם שרעקליך וועה געטאן וואס אט די רייכע דאמען און הערען זוי־כען איהם אויסצווייכען. אט דאס אויס־ווייכען איהם האט איהם געוויזען ווי שרעקליך די לאגע איז, ווי גרויס עס איז דער תהום צווישען די גליקליכע און די אונגליקליכע מענשען קינדער.

דער ריכטער איז אבער ווייטער גע־נאנגען פון גאס צו גאס באגעגענענדיג זיך מיט נאך אונגליקליכע, מיט וועלכע ער האט זיך אויסגעשמייסט און צוזאמען מיט זיי געווארעט און ניט געווארעט קיין ווארט.

עס האט אנגעפאנגען שפריצען א רעגענדעל. איינע פון יענע רעגענדלעך, וועלכע נעהמען דורך די ביינער און מאר־כען אומכוטיג דאס הארץ. ער האט זיך געפיהלט ווי פארלוירען. וואס זאל ער אט־איצט טאן? וואו זאל ער גענען זיך באר־שיצען פון דעם רעגען? ער האט זיך צוזאמען מיט נאך פיער פון דעם מענש־ליכען וזכס זיך אוועקגעשטעלט לעבען א הויז. איז אבער באלד אונטערגעקומען א פאנ־איסמאן און זיי פון דאזן פארטריי־בען. זיי האבען זיך געשטעלט לעבען אן אנדער הויז, אבער זיי האבען אויך פון נעהמען אויפ'ן ווייגען. ער האט געווארט אז אימיצער פון די דריי זאל איהם ענט־פערען ד' נויט דורך אפגעבען קינ־דער אלס לערהר־יונגלאך צו בעלי־מלאכות. אבער ביי דעם איצטיגען קריזיס אין פיילען איז דער בעל־מלאכה אליין גע־זאלען, אין לויט דעם נעזעץ קען ער אנ־נעהמען לעהר־יונגלאך נאר ווען ער האלט א באשטימטע צאהל ארבייטער. קראנקען־קאסע און שטייערען און דערביבער קיין חשק ניט די יונגלאך אנ־צונעהמען. ווערט די פראגע נאך הארי־בער און די נויט אין האנדווערקער שו־לען נדעסע־ווי פריהער. ווער רעדט נאך, ווען עס קומען צו די קינדער פון די דער־פער און די קליינע שעדטלאך, וואו עס איז קיין מיטעל נישטא צו געבען די קינ־דער א באך־בילדונג, מוז מען זיי פשוט ארבעד־פהרען און גרעסערע שטעדט און דארטען אויסהאלטען.

וואו עס איז מעגליך, גרינדעט דע־ריבער די דזשאינט דיסטריביוטשאן קאפ־מיטע נייע איינענע וואו־רשטאטען פאר די קינדער, און אין משך פון דער לעצ־טער צייט זענען 17 וואו־רשטאטען אזעל־כע געעפענט געווארען אין סוביקארפא־מיע, רומעניע און אונגארן. דער סר־חבל איז, אז ניט ניט קוקענדיג אויף די אלע שווערינקייטען און ניט קוקענדיג (פארזעצונג אויף פיידש 5)

יעדער פון די דריי פונקטען האט זיינע שווערינקייטען און זיינע ענטפערס אויף זיי. וואס פאר אן ערציהונג זאל א אידיש קינד קריגען? אין פאל, ווען עס זענען דא לעבעדיגע עלטערען, בלייבט אמאל, אמאל אין איהר געווען נוט, אז אמאל האט זי געלעבט און געליעבט און פארמאגט אין זיך ליידענשאפט. פאר־וואס אין אט די פרוי אריינגעווארפען גע־ווארען אין דעם זומפ? דער ריכטער האט דאס איהר געוואלט פרעגען, אבער נאך איידער איהם איז געלונגען אויסצו־רעדען א וואר־ט, האט זי איהם דערלאנגט שטוב.

דאס אומגליקליכע מיידעל האט איהם די אומגעוואלנערט אין דער אנד און איז אוועק וואנדערען ווייטער און ווייי־טער.

די פעני האט דעם ריכטער געברענט די האנט. דאס הארץ איז אין איהם שיער־ניט צוריסען געווארען פון רחמנות און מיטלייד אויף אט דער פרוי, וועלכע האט איהר פעני אוועקגעגעבען איהם, א ווילך פרעמידען, כדי ער זאל קענען געהן אין דער בעל־תאוה, נעהמ־ליך, פארנ־ניט אין געווארען. אויך דעם מיידעל פון דער חשבון, ווו זי ווארטן וועט זי אין ארבייט־אנטלאפן אין דער ארבעט־ווארשטאט שטוב.

דאס אומגליקליכע מיידעל האט איהם אומגעוואלנערט אין דער אנד און איז אוועק אין אן אנדער אין אין אין